

Kunnan harkinnanvaraisen valtionosuuden korotuksen hakeminen vuodelle 2025

Kunnanhallitus 08.09.2025 § 153
1/02.00/2025

Kunnan valtionosuutta voidaan kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 27 §:n mukaan korottaa hakemuksesta harkinnanvaraisesti valtion talousarvion rajoissa, jos kunta ensisijaisesti poikkeuksellisten tai tilapäisten kunnallistaloudellisten vaikeuksien vuoksi on lisätyn taloudellisen tuen tarpeessa. Sen arvioinnissa otetaan huomioon myös paikalliset erityisolosuhteet.

Valtionosuuden korotuksen myöntämisen ehtona on, että kunta on hyväksynyt suunnitelman taloutensa tasapainottamiseksi toteutettavista toimenpiteistä. Toimenpiteet aikatauluineen ja euromääräisine vaikutuksineen on esitettävä hakemuksessa.

Kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 27 §:n 2 momentin mukaan valtionapuviranomainen voi asettaa korotuksen myöntämiselle ja käytölle myös muita kunnan talouteen liittyviä ehtoja. Valtionosuuden korotus voidaan seuraavina vuosina jättää myöntämättä tai se voidaan myöntää alennettuna, jos esitettyjä toimenpiteitä tai asetettuja ehtoja ei ole noudatettu. Mainitun lainkohdan perusteella ministeriö asettaa valtionosuuden korotuksen käytölle seuraavat ehdot hyväksytyyn talouden tasapainotussuunnitelman lisäksi:

1. Korotus ei saa aiheuttaa vastaavan suuruista kunnan omassa päättäväisyydessä olevien menojen lisäystä. Tämä koskee sekä käyttötalous - että investointimenoja. Korotus on tarkoitettu tukemaan kunnan omia talouden tervehdyttämistoimenpiteitä, joihin kunnan on syytä varautua avustuksesta riippumatta.
2. Korotus on tarkoitettu varautumiseen niihin talouden tervehdyttämistarpeisiin, jotka ovat syntyneet kunnan talouden aikaisemman kehityksen takia. Tällaisia tarpeita ovat muun muassa varautuminen lainanhoitokustannuksiin, alijäämien kattamiseen ja tiedossa oleviin tuloperusteiden jo tapahtuneisiin muutoksiin.
3. Kunta toteuttaa kuntalain 118 §:n mukaisen arviointiryhmän ehdotuksen mukaiset toimenpiteet palveluiden edellytyksen turvaamiseksi. Edellä mainittu ehto koskee niitä kuntia, joihin on asetettu mainitun lain 118 §:n mukainen arviointiryhmä.

Harkinnanvaraisen valtionosuuden korotukseen on käytettävissä enintään 10 000 000 euroa. Kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 45 §:n 2 momentin mukaan korotusta on haettava valtiovarainministeriön päättämään ajankohtaan mennessä.

Hakemukset tulee toimittaa 23.9.2025 klo 16.15 mennessä.

Päätösehdotus

Kunnanhallitus päättää, että kunta hakee kunnan harkinnanvaraisen valtionosuuden korotusta miljoona (1,0 milj.) euroa vuodelle 2025.

Harkinnanvaraista rahoitusta haetaan seuraavilla perusteilla, joiden perusteella kunta katsoo ensisijaisesti poikkeuksellisten tai tilapäisten kunnallistaloudellisten vaikeuksien vuoksi olevansa lisätyn taloudellisen tuen tarpeessa:

1. Sosiaali- ja terveydenhuolto sekä palo- ja pelastustoiminta järjestettiin Pohjois-Karjalassa vuosina 2017-2022 vapaaehtoisella kuntayhtymämallilla. Sote-kuntayhtymä tuotti kaikkina toimintavuosinaan merkittävästi vuosi vuodelta kasvanutta alijäämää, jotka kunnat omistajina kattoivat. Vuosina 2021-2022 kunnilta annettiin omistajaohjausta alijäämien pienentämiseen erinäisin esillä ollein keinoin, mutta omistajaohjaus ei tuottanut toivottua tulosta. Polvijärven maksuosuus sote-kuntayhtymän alijäämistä v. 2021 oli yhteensä 628 139 euroa ja viimeisenä toimintavuonna 2022 peräti 1 173 304 euroa, mikä on rasittanut suoraan kunnan omaa taloutta ja taloudellista liikkumavaraa kunnan omissa palveluissa. Lisäksi Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen ja viiden entisen omistajakunnan välillä on keskeneräinen riita-asia hallinto-oikeudessa soten palkkaharmonisaatiokulujen osalta, joiden vaikutus Polvijärven kunnan talouteen on -714 554 euroa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon siirtyessä valtion hyvinvointialueiden vastuulle vuoden 2023 alusta lukien kuntien valtionosuuksissa huomioitiin kuntien sotemenot kahden viimeisen toimintavuoden (2021-2022) osalta. Hyvinvointialue saa rahoitusta sitä enemmän, mitä suuremmat ko. alueen sosiaali- ja terveydenhuollon vuosien 2021-2022 toimintamenot olivat ja vastaavasti kunnat pysyvästi sitä vähemmän valtionosuutta, mitä suuremmat em. toimintamenot ko. vuosina olivat.

Siun soten toimintamenot kasvoivat voimakkaasti vuosina 2021-2022 ja se on aiheuttanut Polvijärven kunnalle pysyvän, erittäin suuren valtionosuuksien vähennyksen. Valtionosuuksien vähennys on kohdellut erityisen huonosti Polvijärven kuntaa, sillä kunnan vähennys asukasta kohti on koko maan suurimpia. Vähennys on Polvijärvellä 225 euroa/asukas, kun se koko maassa on keskimäärin 44 euroa/asukas. Mikäli Polvijärven kunnan vähennys olisi ollut vain koko maan keskiarvon suuruinen, olisi kunta saanut esim. vuonna 2024 valtionosuutta noin 0,7 milj. euroa enemmän. Summa vastaa Polvijärven kunnan tuloveroprosenttiin suhteutettuna yli yhtä prosenttiyksikköä.

2. Polvijärven kunnan verotulot asukasta kohti ovat pitkään olleet viiden heikoimman kunnan joukossa koko Suomessa. Kunta ei ole pystynyt kattamaan valtionosuusmenetyksiään veroprosenttejaan korottamalla. Kunta korotti tuloveroprosenttiaan 0,89 prosenttiyksiköllä vuodelle 2024, jonka jälkeen se oli 8,50. Tuloveroprosenttia korotettiin vielä 0,5 prosenttiyksiköllä vuodelle 2025, jonka jälkeen se on nykyisin 9,00. Kunnan viime vuosien tilinpäätökset ovat siitä huolimatta olleet alijäämäisiä.
3. Kunta on viimeisen 12 vuoden aikana käyttänyt investointeihin noin 32 milj. euroa. Kunnan koko huomioiden euromäärä on huomattavan suuri. Tilinpäätökseen sisältyvä kunnan velka on tällä hetkellä noin 16,4 milj. euroa, ts. kunta on käyttänyt viime vuosien investointeihin noin kaksi kertaa suuremman summan kuin sillä on velkaa. Kunnan velkamäärä asukasta kohti on hieman kuntien keskitasoa korkeampi. Velkamäärän kasvu on lisännyt lainanhoitokustannuksia ja on perusteena harkinnanvaraisen valtionosuuden korotuksen saamiselle.

Investointeja on tehty, jotta kunnalla ollut korjausvelka on saatu korjattua. Tällä hetkellä kunnan palvelutuotannossa tarvitsemat rakennukset ja muu käyttöomaisuus ovat hyvässä kunnossa eikä kunnalla ole suurta korjausvelkaa, joten kunta on ensisijaisesti

poikkeuksellisten ja tilapäisten kunnallistaloudellisten vaikeuksien vuoksi lisätyn taloudellisen tuen tarpeessa.

4. Kunta on joutunut tekemään vuoden 2023 tilinpäätökseen kaksi suurta alaskirjausta. Kunnan taseessa olevien tytäryhtiöiden osakepääomia alaskirjattiin yhteensä 2 135 000 euroa. Alaskirjaukset pienensivät kunnan taseessa olevaa kumulatiivista ylijäämää ja samalla heikensivät kunnan taloudellista asemaa em. summalla.

Myöntämisperusteiden mukaan harkinnanvarainen korotus on tarkoitettu varautumiseen niihin talouden tervehdyttämistarpeisiin, jotka ovat syntyneet kunnan talouden aikaisemman kehityksen takia. Alaskirjaukset ovat juuri aikaisemman kehityksen aikaansaamia muutoksia kunnan tytäryhtiöiden ja kunnan taloudellisessa tilanteessa ja siten perusteena korotuksen saamiselle.

Päätös

Ehdotus hyväksyttiin yksimielisesti.